

Міністерство освіти і науки України
Інститут спеціальної педагогіки НАПН України

**НАВЧАЛЬНІ ПРОГРАМИ ДЛЯ 5-9 (10) КЛАСІВ
СПЕЦІАЛЬНИХ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ
ЗАКЛАДІВ ДЛЯ ДІТЕЙ ІЗ ЗАТРИМКОЮ ПСИХІЧНОГО
РОЗВИТКУ**

Музичне мистецтво
6-7класи

Укладачі:
Бабяк О.О.,
Куксін В.М.

Київ – 2015

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Одним із провідних предметів естетичного циклу – є музичне мистецтво. Завдяки своїм специфічним виражальним засобам воно глибоко впливає на емоційну сферу людини, передаючи цілу гаму почуттів і настроїв, виразно й яскраво відбиваючи картини природи, життєві явища. Музика збагачує вміння учнів глибоко й емоційно сприймати довкілля, розширює їхній життєвий досвід, а її мова є універсальним засобом людського спілкування. Як інтегративний шкільний предмет вона поєднує вивчення музичних творів, теорії та історії музики, практичну музично-виконавську діяльність дітей.

Програма з **музичного мистецтва** для 6 – 7 класів загальноосвітніх навчальних закладів для дітей із затримкою психічного розвитку розроблена відповідно до Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти та ґрунтується на положеннях Концепції державного стандарту спеціальної освіти дітей з особливими потребами. Програма враховує національні музично-педагогічні традиції та сучасні тенденції розвитку музичної культури в Україні та за її межами. В ній передбачено формування у школярів ключових компетентностей, основою формування яких є опанування учнями предметних компетенцій – нормативно закріплених результатів навчання, які охоплюють знання, уміння, навички, засвоєні способи діяльності, прояви емоційно-ціннісних ставлень.

Зміст навчальної програми з музичного мистецтва для 6 – 7 класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей із затримкою психічного розвитку (1*) узгоджено з програмою з музичного мистецтва для 6 – 7 класів загальноосвітніх навчальних закладів (2*).

Програма ґрунтується на **принципах**:

- 1) *єдності* національного та загальнолюдського аспектів змісту музичної освіти, що забезпечує орієнтацію навчального матеріалу на цінності української національної музичної культури та світову музичну класику;
- 2) *взаємодії* компонентів соціального досвіду людини – емоційно-ціннісного ставлення, музичних знань, умінь і компетенцій, творчості, спілкування;
- 3) *неперервності і наступності* завдань і змісту музичної освіти у початковій та основній школі;
- 4) *варіативності* –націленості змісту програми на творчість учителя, його професійну компетентність, здатність самостійно застосовувати орієнтовний музичний матеріал і в разі необхідності змінювати його в межах запропонованої структури;
- 5) *поліхудожності*, що реалізується через встановлення об'єктивно існуючих зв'язків між музикою та іншими видами мистецтв.

Головна мета програми «Музичне мистецтво» школи інтенсивної педагогічної корекції - розширити художньо-естетичні знання школярів, музичний досвід і естетичний світогляд через доступні дітям із ЗПР види музично-естетичної діяльності (слухання-сприймання, співи, музична творчість тощо.).

Згідно з метою, програмою передбачені такі завдання: основні , корекційні , освітні й виховні.

Основні завдання:

- формування бажання художньо-емоційно виконувати пісні;
- формування пізнавальної активності;
- розвиток музично-слухової уваги, зосередженості;
- розвиток та збагачення слухової пам'яті;
- розвиток зорового аналізатора, слухового сприймання;
- формування пізнавальної активності;
- розвиток емоційної та словесно-логічної пам'яті, довільної уваги, образної уяви, фантазії.

Корекційні завдання

- корекція дикційно-співацького апарату та фонематичного слуху;
- корекція правильної постави під час співу;
- корекційний розвиток моторних функцій і дихання;
- корекційний розвиток особистості дитини із ЗПР.

Виховні завдання:

- виховання основних моральних якостей особистості, працелюбності, наполегливості у подоланні перешкод, охайності, вміння працювати самостійно і в колективі, вміння дотримуватися правил під час виконання співу та музичних вправ.

Навчальна програма має визначену структуру, яка складається з наступних розділів: I – кількість годин (зазначені для вивчення певної теми, розділу); II – зміст навчального матеріалу (назва розділу, теми); III– державні вимоги до знань і умінь учнів (визначаються знання, уміння і навички, які повинні бути сформовані у учнів на основі вивченої теми); IV – спрямованість корекційно-розвивальної роботи (напрямок корекційно-розвивальної роботи, які здійснюються під час вивчення певної теми та формування процесів рухової та пізнавальної діяльності (моторики, координаційних здібностей, сприймання, емоційної сфери, уваги, пам'яті, мислення,).

Розмаїття причин, які викликають затримку психічного розвитку, зумовлює строкатість даного контингенту дітей. Однак ученими виділено ряд загальних /типологічних/показників, що характеризують цих дітей і які

необхідно враховувати вчителів музики при їхньому навчанні. Це насамперед інтелектуальна недостатність, що зумовлює зниження пізнавальної активності, інертність, малорухомість мислення, схильність до деталізації, недорозвиток словесно-логічного мислення, порушення логічної, опосередкованої пам'яті. недорозвиток емоційно-вольової сфери; швидке зниження уваги, уповільнене формування навичок тощо. Все це значно ускладнює процес естетичного виховання даної категорії дітей, а кількість і якість уявлень, почуттів, які вони отримують від спілкування з прекрасним, має істотні відмінності порівняно з їхніми ровесниками з масових шкіл.

Тому, дана програма побудована з максимальним урахуванням специфіки пізнавальної діяльності, психофізіологічних особливостей дітей із ЗПР, своєрідності музичної роботи з ними.

Програма побудована на матеріалі, який за сюжетно-програмним змістом, засобами музичної виразності, обсягом, емоційною насиченістю є доступним і зрозумілим учням, а також містить у собі необхідні корекційні потенції. Запропонована програма також враховує сучасні вимоги і підходи до організації навчального процесу, загальнодидактичні принципи навчання. Вона тісно пов'язана з ідеями розвивального навчання, які реалізуються шляхом розвитку емоційно адекватного сприймання музики дітьми із ЗПР у процесі включення їх у різні види естетичної діяльності.

Програма з музичного мистецтва для 6-7-х класів школи інтенсивної педагогічної корекції розрахована на 35 годин на рік .

Програма з музичного мистецтва складається з чотирьох розділів:

- хоровий спів;
- слухання музики;
- музична грамота і практичні навички з сольфеджіо;
- музична творчість.

На кожному уроці програма здійснюється за всіма чотирма розділами. Однак, в залежності від мети і завдань уроку, на кожен розділ вчитель може використовувати різну кількість часу (на власний розсуд), маючи на увазі, що на початку і в кінці уроку повинні бути вправи на зняття напруги, на розслаблення, заспокоєння.

Хоровий спів.

У цьому розділі програмний матеріал дібраний згідно із поглядом на хоровий спів як засіб активного засвоєння учнями закономірностей музичного мистецтва. З цією метою добираються твори, які найпридатніші для (формування у дітей із ЗПР вокально-хорових навичок /дихання, звукоутворення, дикції, артикуляції, ансамблю тощо/.

Характерною особливістю дітей із ЗПР є недостатньо розвинений співацький діапазон, зумовлений особливостями розвитку їхнього мовлення, що відбивається на функціональному стані голосових зв'язок. Тому запропоновані у програмі пісні мають бути зручні у тональному плані.

Слід звернути увагу на те, що процес співу за своєю природою комплексний. У ньому бере участь весь організм дитини, зокрема його звукоутворювальний, артикуляційний і дихальний нервово-м'язовий апарати. Неправильна робота будь-якого з них може порушити або загальмувати нормальний перебіг співацького процесу. Тому формування вокальних навичок слід здійснювати у комплексі, у взаємозв'язку із засвоєнням окремих елементарних умінь і постійно контролювати цей процес. Крім того, як було відзначено раніше, у дітей із ЗПР спостерігається млявість артикуляції, інтонаційна невиразність, змазаність, нечіткість мовлення. Тому вчителю бажано так побудувати процес роботи над артикуляцією, дикцією, вокальною динамікою, інтонацією, щоб завдяки здійсненню індивідуального та диференційованого підходу він набув корекційної спрямованості.

У період мутації голосу вчителю необхідно при появі в окремих учнів перших ознак цього процесу виключити їх. із хорового співу /особливо хлопчиків/, замінивши його іншим видом діяльності, а дівчатам у період мутації необхідно значно зменшити вокальне навантаження. Робота з розширення співацького діапазону і вдосконалення набутих у початкових класах вокально-хорових навичок слід проводити обережно.

Програмою передбачений як спів у супроводі музичного інструмента, так і без нього /а капела. Спів без супроводу сприяє найактивнішому розвитку музичного слуху учнів, зокрема гармонічного.

Навчання співу не обмежується лише вивченням пісень та їх виконанням. На кожному уроці потрібно проводити так звані розспівки - вокальні вправи на відрізках звукоряду /пентахорди/, тризвуках, на окремих фразах з пісень, що становитимуть певні труднощі у майбутньому, на спеціально створених для розспівування вправах тощо. Слід зауважити, що вокально-хорові вправи /розспівки/ - це обов'язковий компонент кожного уроку, причому вимоги до якості звуку, дихання, артикуляції, дикції поступово поглиблюються й ускладнюються.

Слухання музики.

Це другий за обсягом розділ програми. Слухання відбувається на кожному уроці і має бути пов'язане з іншими видами роботи. Під час роботи над цим розділом програми вчитель надає учням можливість практично використовувати знання, отримані з музичної грамоти, теоретичні відомості з сольфеджіо, хорового співу тощо і допомагає учням звести їх у єдине поняття "музика".

Одним з важливих завдань цього розділу є навчити дітей слухати музику, тобто звертати увагу на різні звукові коди, диференціювати, розуміти їх і на основі аналітико-синтетичної діяльності сприймати у цілісності музичний твір.

Відзначимо, що основою засвоєння знань з розділу "Слухання музики" є розвинений музичний слух і мислення. У розвитку мислення велику роль відіграють порівняння, зіставлення музичних звуків, творів, голосів інструментів тощо, виявлення їх подібності, відмінності, узагальнення набутих понять на основі залучення до цього процесу наочності, яка базується на відчуттях різних аналізаторних систем. Тому, на уроках співів доцільно використовувати твори суміжних видів мистецтва: літератури, живопису, скульптури, об'єктів природи, уроки-прогулянки тощо. Це сприятиме збагаченню вражень дитини від прослуханого твору. При цьому слід звернути увагу на те, що музичні твори не ілюструються близькими за тематикою творами інших видів мистецтва, а лише зіставляються з ними з метою більш глибокого, і повного розкриття образу засобами різних видів мистецтва і природи. Такі вправи допоможуть навчити дітей порівнювати, узагальнювати, висловлювати свою думку, мислити образно, що відповідає завданням даного розділу.

Чільне місце у розділі посідає аналіз музичних творів. Він може проводитись після першого ознайомлення з твором або частково перед ним шляхом зосередженості уваги учнів на загальних моментах твору. Після цього, перед другим прослухуванням, треба розкрити основні його деталі, задум композитора. Повторне прослуховування твору складної музичної структури створює умови для повноцінного сприймання його образів. Адже при другому знайомстві з твором яскравіше відчуються змістовні виражальні особливості музичної тканини. Велике значення у цьому процесі має мовлення вчителя, адже діти із ЗПР, особливо у молодших класах, своєрідно розуміють значення багатьох слів. Тому пояснення вчителя повинні не лише викликати інтерес, емоційний відгук, бажання почути музику ще раз, а й сприяти корекції мовлення.

Учитель, також має пам'ятати, що аналіз музичного твору, виражальних засобів, жанрових характеристик не повинен перешкоджати індивідуальному емоційно-образному сприйманню школярів. Потрібно дати можливість кожній дитині самостійно, по-новому відчувати музику, всебічно оцінювати її образність і засоби художньої виразності, відкрити простір для дитячої фантазії, що особливо важливо для дітей із ЗПР.

Музична грамота і практичні навички з сольфеджіо.

Завдання цього розділу полягає у тому, щоб дати учням елементарні поняття і деякі знання нотного запису, навчити їх його читати, розуміти і відтворювати. Однак учителеві слід пам'ятати, що рівень музичної письменності не перебуває у прямій залежності від ступеня засвоєння музичної /нотної/ грамоти, хоча і

передбачає її знання. Тому вивчення нотної грамоти не є самоціллю музичної освіти на уроках музики, а являє собою лише допоміжний засіб розвитку адекватного, осмисленого сприймання і відтворення музичних творів. Музична письменність включає у себе ширше коло знань про основи елементарної теорії музики, аналізу музичних форм, музикознавства тощо.

Музична творчість.

У розділі з музичної творчості велика увага повинна приділятися розвитку творчих здібностей дітей шляхом залучення їх на початковому етапі до музично-ритмічної та ігрової діяльності. Активізація дитячої фантазії, спонукання їх до самостійних пошуків форм втілення свого творчого задуму і вираження його у колективному та індивідуальному виді музичної діяльності, надання учням можливості самовираження через музично-естетичну діяльність становить головний зміст розділу "Музична творчість", це сприятиме підвищенню естетичної активності дітей, надасть змогу зважено підійти до своїх можливостей, повірити у свої сили, скоригувати рівень домагань учнів тощо. До цього розділу також входять музично-дидактичні ігри, драматизація музичних творів, імпровізації на теми дитячого фольклору, календарно-обрядові композиції.

Наприкінці програмного матеріалу для кожного класу вміщено обсяг вимог до знань і умінь учнів на кінець навчального року.

Щодо "Оцінювання знань і умінь учнів" слід сказати, що проводити його слід регулярно, з урахуванням стану і можливостей музичного розвитку кожної окремої дитини й психофізіологічних особливостей і загальних музичних здібностей усього контингенту дітей у кожному класі, співвідносячи їх з вимогами програми.

Вчитель може добирати ілюстративний та відео- матеріал до музичних творів на власний розсуд.

Шостий клас

35 години (1 година на тиждень)

№ П/п	К-сть годин	Зміст навчального Матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учня	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
1	2	3	4	5
		<p>Хоровий спів. <u>Вокально-хорові навички.</u> Вокально-хорові навички на більш складному пісенному матеріалі і вправах на основі двоголосого співу: із супроводом і без нього в діапазоні СІм-МІ-бе-мольд» <u>Дихання.</u> Удосконалення і закріплення навичок співацького дихання на більш складному матеріалі /пісні, уривки з хорових творів, вправи/. Диханням під час кантиленного співу. Фразоветакомбіноване дихання.</p>	<p>Учень (учениця):</p> <ul style="list-style-type: none"> - удосконалює набуті вокально-хорові навички на більш складному пісенному матеріалі і вправах на основі двоголосого співу: із супроводом і без нього в діапазоні СІм-МІ-бе-мольд; - знає основні вимоги збереження голосу під час мутації; - розуміє правильність виконання вправ на укріплення дихальної системи; - може користуватися широким і комбінованим типом дихання; -знає про комбіноване дихання; 	<p>Сенсомоторний розвиток. <i>Розвиток</i> музичного слуху та почуття ритму; музично-слухової уваги, зосередженості, збагачення слухової пам'яті. <i>вчити:</i>змінювати ритмічний малюнок, розставляючи інші змістові акценти, використовуючи синкопи з метою надання музиці іншого характеру.</p> <p>Пізнавальний розвиток . <i>Формувати</i> вокально-хорові навички на більш складному пісенному матеріалі і вправах на</p>

		<p><u>Артикуляція і дикція.</u> Удосконалення співацької дикції, правильне артикулювання голосних і приголосних, усіх варіантів збігу приголосних під час співу складних звукосполучень у словах. Орфоепічно точне виконання голосних. Доспівування закінчень слів з чіткою їх вимовою, точна артикуляція першого приголосного на початку фрази. Виразна вимова всього тексту пісні. Використання вокального читання і музично-вокальної декламації для закріплення артикуляційних і дикційних навичок у період мутації.</p> <p><u>Звуковедення.</u> Виконання пісень гарним, вільним звуком на всьому робочому діапазоні. Вокальне виконання штрихів legato, staccato, nonlegato, subitо (sub. pisub. f).</p>	<p>- дотримується правильної артикуляції усіх варіантів збігу приголосних під час співу складних звукосполучень у словах; - намагається чітко проспівувати складні звукосполучення і склади;</p> <p>- використовує (з допомогою вчителя) вокальне читання і музично-вокальної декламації для закріплення артикуляційних і дикційних навичок у період мутації; - намагається виконувати пісні гарним, вільним звуком на всьому робочому діапазоні;</p>	<p>основі двоголосого співу: із супроводом і без нього в діапазоні СІм-МІ-бе-мольд» Вчити: доспівувати закінчення слів з чіткою їх вимовою, точній артикуляції першого приголосного на початку фрази; виразно вимовляти весь текст пісні; використовувати вокальне читання і музично-вокальну декламацію для закріплення артикуляційних і дикційних навичок у період мутації; застосувувати двоголосий спів; поєднувати в єдиний комплекс пантоміміку і співацьку техніку як головну умову створення характеру певного музичного твору чи персонажу; добирати мелодію до віршів. другий голос до мелодії у гармонічному двоголосі вправляти в дотриманні режиму збереження голосу (за необхідністю виключати окремих учнів з процесу співу /особливу увагу зосередити на стані розвитку</p>
--	--	--	---	---

		<p><u>Розвиток слуху і почуття ритму.</u> За допомогою вчителя учні вчаться змінювати ритмічний малюнок, розставляючи інші змістові акценти, використовуючи синкопи з метою надання музиці іншого характеру.</p> <p>Слухання музики /музична література/ Професійна музика ХУП-ХУШ століть. Коротка характеристика творчості композиторів епохи класицизму і романтизму в Західній Європі. Й.С.Вах, В.Моцарт, Л.Бетховен, Ф.Шуберт, Ф.Шопен. Український кант. Г.Сковорода, Д.Бортнянський, М.Березовська. Єдність музики та інших видів мистецтва. Зв'язок музики з життям, її вплив на формування світогляду людини.</p> <p>Основи музичної грамоти і практичні навички з сольфеджіо. Форма рондо. Гармонічне двоголосся. Консонанс і дисонанс. Синкопи, їх</p>	<p>- намагається виконувати штрихи legato, staccato, nonlegato, субіто (sub. pisub. f);</p> <p>- може змінювати ритмічний малюнок (за допомогою вчителя) розставляючи інші змістові акценти, використовуючи синкопи;</p> <p>- знає коротку характеристику творчості визначених програмою композиторів;</p> <p>- знає про форму рондо;</p> <p>- знає поняття консонанс і</p>	<p>голосового апарату хлопчиків/); користуватись у процесі співу різними резонаторами, переходити з одного регістра в інший; самостійно аналізувати прослухані музичні твори за жанром, формою, засобами музичної виразності, музичними образами; розширювати уявлення про творчість відомих композиторів, визначених темою; вчити: учнів використовувати набуті знання у практичному хоровому співі.</p> <p>Мовленнєвий розвиток. Вчити: стежити під час співу за якістю проспівування тексту; використовувати музично-вокальну декламацію (особливо з тими учнями, які виключені з процесу співу на період мутації); виконувати пісню гарним, вільним звуком на всьому робочому діапазоні; Вокально виконувати штрихи</p>
--	--	--	---	---

	<p>види. Співанок, вокальних розспівок. Розпізнавання інтервалів на слух, їх спів від заданого звуку. Вчити учнів використовувати набуті знання у практичному хоровому співі. Музична творчість. Поєдння в єдиний комплекс пантоміміку і співацьку техніку як головну умову створення характеру певного музичного твору чи персонажу. Добір мелодій до віршів» другий голос до мелодії у гармонічному двоголоссі /за допомогою вчителя/.</p>	<p>дисонанс, синкопи та їх види; - намагається розпізнавати інтервали на слух; - використовує набуті знання у практичному хоровому співі; - намагається поєднувати в єдиний комплекс пантоміміку і співацьку техніку як головну умову створення характеру певного музичного твору чи персонажу; - використовує набуті вокально-хорові навички у процесі виконання музичних творів.</p>	<p>legato, staccato, nonlegato, субіто (sub. pisub. f). Розвиток самоконтролю: постійний контроль за дотриманням режиму збереження голосу під час мутації; використання правильного дихання під час різного викладання музичного матеріалу.</p>
--	---	---	---

Музичний матеріал.

Тема 1. Музика як мованочуттів.

Хоровий спів

"Аничка-мельниківна" - словацька народна пісня.

"Дударик" - українська народна пісня, обробка М.Леонтовича.

"Чудесна зірка" - українська народна колядка, мел. В.Стеха.

"Щедрий вечір" - українська народна щедрівка.

"Ой видно село" - сл. і муз. Л.Лепкого.

"Віють вітри, віють буйні, дуби нахилиють" - українська народна козацька пісня з Буковини.

"Хлоп'ята та дівчата" - А. Островський.
"Ой у лузі червона калина" – слова Ю. Рожков
"Ой ти пташко жовтобоко" – слова Г. Сковорода
"Музика землі" – А. Житкевич.
"Добрий вечір тобі, пане господарю " – колядка.

Слухання музики.

"Вечірня пісня"- муз, К.Стеценка, сл. В.Самійленка.
"Осінь" з хорового циклу "Пори року" - муз. Б.Лятошинського, сл. О.Пушкіна.
"Льодолом" - муз. М.Леонтовича.
"Небо і земля нині торжествують" - українська народна колядка.
"Лісовий цар" - муз, Ф.Шуберта,
"Весняні води" - муз, С.Рехманінова.
"Танець феї Драже" з балета "Лускунчик" - муз. П.Чайковського.

Тема 2. Я і музика.

Хоровий спів

"Полонез 3-го Травня" - польська народна пісня.
"Що сказало сонце" - муз. Ю.Шевченка, сл. М.Сингаївського.
"Аріозо Антоніди" з опери "Іван Сусанін" - муз. М.Глинки.
"Світ і сила бог Ярило" - заключний хор з опери "Снігуронька" - муз. М.Римського-Корсакова.
"Лети, моя думо" - сл. Р.Купчинського, муз. народна.
"Від Києва й до Лубен" – українська народна пісня.
"Веселкова пісня" – О. Желінський.
"Моя земля" – М. Мозговий.
Коломийки – на вибір вчителя.

Слухання музики /музична література/.

«Меланхолійний вальс в-moll» - муз. М. Лисенка.
«Арія Богдана» з опери «Богдан Хмельницький» - муз. К. Данькевича.

«Хор русалок» з опери «На русалчин великдень» - муз. М. Леонтовича.
«Zacrimoza» з «Reguet» - муз. В. Моцар та.
«З диму пожарів» /Хорал/ - мел. Й. Нікоровича, сл. К. Уейського.
«Ave Maria» - муз. Й. Баха – Ш. Гуно.
«Шутка» - муз. Й. Баха.
«Хоровий концерт №24» - муз. Бортянський.
Й. Штраус – на вибір вчителя.

Музична творчість

"Подоляночка" - муз. Г. Гембери, сл. І. Кульськсі.
"Сільський будиночок" - польська народна пісня.
"Гопак" - український народний танець.
"Дударик" - українська народна пісня.
"Всякому городу нрав і права" - муз. і сл. Г. Сковороди.
"Дощик" - муз. В. Косенка.

Твори, для Слухання з основ музичної грамоти

Дакен - "Зозулька".
Рамо Ж. - "Тамбурін".
Моцарт В. - "Рондо в турецькому стилі", з сонати для фортепіано а-ол.
Глінка М. - "Рондо Фарлафа" з опери "Руслан і Людмила".

Сьомий клас

35 години (1 година на тиждень)

№ П/П	К- СТЬ ГОД ИН	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учня	Спрямованість корекційно- розвивальної роботи
1	2	3	4	5

	<p>Хоровий спів. Вокально-хорові навички на різноманітному за складністю музичному матеріалі у діапазоні ЛЯм-ФАп.</p> <p>Дихання. Різні види дихання у процесі виконання пісень, різних за характером і складністю. Артикуляція та дикція. Звуковедення. Розвиток слуху і почуття ритму. Виконання різних видів складності ритмічного малюнка. Використання ритмічного супроводу, його варіацій.</p>	<p>Учень (учениця): - <i>використовує</i> набуті вокально-хорові навички на різноманітному за складністю музичному матеріалі у діапазоні ЛЯм-ФАп (за допомогою вчителя); - <i>можеспівати</i> у два голоси; - <i>може розподіляти</i> увагу у процесі співу; - <i>має уявлення</i> про режим збереження голосу;</p> <p>- <i>може використовувати</i> різні види дихання під час виконання пісень, різних за характером і складністю (за допомогою вчителя /інструкцією вчителя); - <i>має уявлення</i> про співацькі правила, засвоєні у попередніх класах; - <i>застосовує</i> набуті вокально-хорові навички під час співу; - <i>може виконувати</i> <i>fermato</i> (за допомоги вчителя); - <i>дотримується</i> у процесі співу різних резонаторів; - <i>може переходити</i> з одного</p>	<p>Сенсомоторний розвиток. Розвивати слух і почуття ритму; вчити: чітко виконувати різні види складності ритмічного малюнка; використовувати ритмічний супровід, його варіації; виконувати пісні гарним рівним звуком, на всьому діапазоні співацького голосу;</p> <p>Пізнавальний розвиток . Формувати вокально-хорові навички на різноманітному за складністю музичному матеріалі у діапазоні ЛЯм-ФАп. Вчити: застосувувати двоголосий спів; розподіляти увагу у процесі співу на основі свідомого проникнення у сутність різних технічних прийомів співу; вправляти в дотриманні режиму збереження голосу (за необхідністю виключати окремих учнів з процесу співу /особливу увагу зосередити на стані розвитку</p>
--	---	---	---

	<p>Слухання музики /музична література/. Музична драматургія (композитори: С.Гулак-Артемовський, П.Нтшинський, М.Калачевський). Характеристика життєвого і творчого шляху М.Лисенка, М.Леонтовича. Творчість М.Глинки, П.Чайковського, М.Римського-Корсакова, Я.Степового (ознайомлення).</p> <p>Основи музичної грамоти і практичні навички з сольфеджіо. Поняття про поліфонічне багатоголосся /контрастна, імітаційна, підголоска поліфонія/ на основі конкретних музичних прикладів. Поліфонічні форми та їх особливостями /канон, фуга/ (на</p>	<p>регістра в інший; - <i>виконує</i> різні за складністю ритмічні малюнки (за допомогою вчителя); - <i>може аналізувати</i> прослухані музичні твори за жанром, формою, засобами музичної виразності, музичними образами, наводити приклади із власного життєвого досвіду, літератури тощо (за допомогою вчителя); - <i>має уявлення</i> про творчість визначених програмою композиторів; - <i>характеризує</i> творчість композиторів (за допомогою вчителя); - <i>має уявлення</i> про поліфонічне багатоголосся на основі конкретних музичних прикладів; - <i>співає</i> вивчені інтервали і тризвуки від заданої ноти;</p>	<p>голосового апарату хлопчиків/); користуватись у процесі співу різними резонаторами, переходити з одного регістра в інший; самостійно аналізувати прослухані музичні твори за жанром, формою, засобами музичної виразності, музичними образами; розширювати уявлення про творчість відомих композиторів, визначених темою; вчити: самостійно добирати мелодію і другий голос до невеличких віршів, співомовок використовуючи весь комплекс набутих знань; створювати на основі знайомих з уроків музики мелодій різні види канонів (за допомогою вчителя).</p> <p>Мовленнєвий розвиток. Вчити: стежити під час співу за якістю проспівування тексту; використовувати музично-вокальну декламацію (особливо з тими учнями, які</p>
--	--	---	---

	<p>рівні ознайомлення).</p> <p>Спів вивчених інтервалів і тризвуків у гармонічному викладі, відзаданої ноти.</p> <p>Музична творчість. Самостійний підбір мелодії і другого голосу до невеличких віршів, співомовок. Створення на основі знайомих з уроків музики мелодій різні види канонів.</p>	<p>- добирає прості мелодії і другий голос до невеличких віршів, співомовок (за допомогою вчителя);</p> <p>- <i>створює</i> деякі види канонів (за допомогою вчителя);</p>	<p>виключені з процесу співу на період мутації); наводити приклади із власного життєвого досвіду, літератури</p> <p>Розвиток самоконтролю. <i>Розвиток</i> самоконтролю над використанням правильного дихання під час співу. <i>Розвиток</i> самоконтролю за дотриманням режиму в процесі співу на період мутації голосу.</p>
--	--	--	--

Музичний матеріал

Тема 1. Образний зміст музики

Хоровий спів.

- "Зібралися ми" - хор звірів з опери "Пан Коцький" - муз. М.Лисенка.
- "Прийшла весна з квітками" - Великодня українська народна пісня з Тернопільщини.
- "Та ходила Уляночка" - українська народна купальська пісня, обробка І.Сулими.
- "Ой зацвіли фіалочки" - українська народна пісня, обробка Ф.Колесси.
- "Над річкою бережком" - українська народна чумацька пісня, обробка М.Леонтовича.
- "Чом, чом, земле моя" - українська народна пісня, обробка В.Суржі.
- "Ой горобино, ой калино" - литовська народна пісня /канон/.
- "Запали, Кіто, лучину" - болгарська народна пісня.
- "Пісня про криниці" - муз. А. Ешпая, сл. В.Карпенка.
- "Стоїть явір над водою" - сл, і муз. Г.Сковороди.
- "А вже весна" - українська народна пісня, обробка М.Лисенка.
- "По діброві вітер виє" - сл. Т.Шевченка, муз. народна, обробка В.Уманця.
- "Посміхайтесь" – О. Осадчий.
- "Україна", "Молитва" – Т. Петрененко.
- "Гімн України" – сл. М. Вербицький, муз. П.Чубинський.
- "Нова радість" – колядка.
- "Хай буде так" – Дж. Леон, П. Макартні.
- "Мамина сорочка" – Н.Май.

Слухання музики /музична література/.

- "Де народ до бою" - польська народна пісня.
- "Чорне море сказало: "Не потечу" - гагаузька народна пісня.
- "Кікімора" - муз. Л, Дичко.
- "Слався" - хор з опери "Іван Сусантн" - муз, М, Глинки.
- "Журба" / Ор 41/ - муз. М.Лисенка.
- "Елегія" /. Ор 39/ -муз. М.Лисенка.

"Каватина Султана", "Дует Одарки і Карася" з опери "Запорожець за Дунаєм" - муз. С. Гулака-Артемівського.
"Закувала та сива зозуля" - хор з музики П. Ніщинського до драми Т. Шевченка "Назар Стодоля".
"Пісню моя" - муз. Д. Січинського, сл. І. Фрайка.
"Різдвяна ніч" - муз. М. Лисенка /фрагменти за вибором учителя з опери/.
"Гей на дивуйте, добрії люди" - хор запорожців з опери "Тарас Бульба" - муз. М. Лисенка.
"Льодолом" — муз. М. Леонтовича, сл. В. Сосюри.
"Закарпатські новомети" – Б. Фільц.
"Карнавал тварин" – Сен-санс Каміль.
"Танець з шаблями" – Хачатурян.
"Времена года. Зима" – Вівальді.
"Серенада" – Ф. Шуберт.

Музична творчість

"Соловейко" - мел. М. Кропивницького, аранжировка В. Заремби.
"Ой видно село" - сл. і муз. Л. Лепкого.
"Дударик" - українська народна пісня.
"На горі-то калина" - російська народна пісня.
"Ой да ти, калинонька" - російська народна пісня.
"Бульба" - білоруський народний танець.
"Що сказало сонце" - муз. Ю. Шевченка, сл. М. Сингаївського.
"Вечірній дзвін" - сл. Я. Щоголева, муз. народна.
"Козачок" - український народний танець.

Твори для слухання з основ музичної грамоти.

Чайковський П. - дует "Вороги" з опери "Євгеній Онєгін".
Бах І. - "Фуги" /за вибором, учителя/ із "Добре темперованого клавіру".
Мусоргський М. - "Два єврея" з сюїти "Картинки а виставки".
Римський-Корсаков М. - "Січа при Керженці" з опери "Оповідь про невидимий град Кітеж".
"Ой на Йвана, ой на Купала" з опери Є. Оганковича "Квітка папороті".

Тема 2. Композиція музичного твору

Хоровий спів

- "Ой зацвіли фіалочки" - українська народна пісня, обробка Ф. Колесси.
"Павочка ходить" - українська народна щедрівка, обробка А. Авдієвського.
"Небо і земля нині торжествують" - українська народна колядка.
"Ой легонька коломийка" - українська народна пісня зі Львівщини.
"Ой на Україні, там,, посеред поля" - українська народна козацька пісня.
"Зібралися всі ми" - хор звірив з ІУ дії опери "Пан Коцький" - муз. М. Лисенка.
"Зоре моя вечірняя" - муз. Я. Степового, сл. Т. Шевченка.
"Камертон" - норвезька народна пісня, обробка В. Попова.
"Наші вчителі" - муз. Р. Бойко, сл. М. Садовського.
"Ах ти ніч" - російська народна пісня, обробка М. Глинки.
"Веселий вітер" - пісня з кінофільму "Діти капітана Гранта" муз. І. Дунаєвського.
"Зозуля" - польська народна пісня, обробка А. Сегетинського, український текст М. Фіненка.
"Сину, качки летять" - муз. А. Білаша
"Школьный корабль" – Г. Струле.
"Гей ви, козаченьки" – Г. Татарченко.
"Думи мої, думи" – Т. Шевченко.
"Чорнобривці" – В. Вермин.
"На долині туман" – Б. Буєвський.
"Червона калина" – Н. Май.

Слухання музики /музична література/.

- М. Глінка. Увертюра до опери "Руслан і Людмила",
О. Тактакішвілі. Фрагмент з ораторії "Слідами Руставелі",
Л. Бетховен. Увертюра "Егмонт",
М. Скорик. Гуцульський триптих (2 ч. "Іван і Марічка"),
Я. Степовий. Прелюд пам'яті Тараса Шевченка,

Е. Гріг. Соната для віолончелі і фортепіано (1 ч.),
М. Огінський. Полонез “Прощання з Батьківщиною”,
В. А. Моцарт. Симфонія № 40, П. Чайковський. Увертюра-фантазія “Ромео і Джульєтта”,
Ан. Александров. “Священна війна”,
Д. Шостакович. Епізод нашестя з VII “Ленінградської” симфонії,
Д. Тухманов. “День Перемоги”,
А.Кос-Анатольський. Концерт для арфи з оркестром, 1 ч.,
Л. Ревуцький. Симфонія № 2 (1 ч.).
Й.Бах. «Органна музика. Соль мінор, ля мінор»
Фр.Шопен. «Вальс» (на вибір вчителя).
П.Согінський. «Сорокова симфонія Моцарта».